

Bíráló egyik helyen sokallja a naponkénti új meg új számfogalom nyújtását, néhány sorral tovább viszont ennek tökéletes ellentmondásaként megjegyzi, hogy „kevés a számolás“ s hogy „az órávázlatok készítéséhez nincs anyag, mivel a legtöbb órának egyetlen számolási tétel tudatossá tétele az anyaga.“ A Valóság kedvéért meg kell jegyeznem, hogy 160 óraterv közül csupán 4-nek az anyaga egyetlen tudatossá tétele.

Még több állítását cáfolhatnám meg, helyszűke miatt azonban csupán az utolsó előtti kissé merész megállapítását utasítom vissza, amelyben kijelenti, hogy könyvemen meglátszik a Szent István Társulat, azaz bíráló és társa (Straub-Vadász) számolási vezérkönyvének a hatása. Munkám e teljesen osztott iskolák I. o. számára dolgozza fel az évi anyagot tételenként az ismeretek, műveletek gondos, fokozatos előkészítésével, pedagógiai vonatkozások alkalmazásával. A műveleteknek képekkel, rajzzal való levezetése, rögzítése, a szemléltetésnek, közlési módnak a *tömegiskolák gyengébb tehetségű tanulóíhoz való alkalmazkodása*, végül a példának a tanulók által való rendszeres kigondolása módszerem legjellegzetesebb vonásai, amelyek a Straub-Vadász féle könyvben nem fedezhetők fel. Így azt hiszem, hogy bíráló a hatások megállapításában kissé elfogult. A dominókövek használata nem bíráló kitalálása. Sziklás Adolf 1906-ban megjelent számolási vezérkönyvében már szerepel. (30. old.). Ugyanitt található pontok, vonások csoportosítása a legkülönbözőbb helyzetben (szék, asztal, ágy). Beke Manó 1911-ben kiadott számolási vezérkönyvében pálcikák többféle helyzetben való csoportosításáról, lerajzolásáról szintén ír. (18–50. old.). A gyermekek-hozta, saját megfigyelésükből eredő problémák, árjegyzék alkalmazását pedig az 1932-es Tanterv és Utasítás írja elő (271. old. első 6 sora, 269. old. 5. pontja), így szerepeltetésük semmiestre sem plagizálás, hanem csupán a kötelező forráshoz való ragaszkodás.

Evva Leona.

Procès-verbaux et Résolutions de la VIe Conférence internationale de l' instruction publique. Genève 1937, 128. lap. A Bureau International d'Éducation kiadványainak 58. száma.

Ennek a kötetnek tartalma, bevezetés, az országoként kiküldött képviselők névsora (Magyarország l. 47. lap: Bartók László követségi tanácsos), az ülésekről felvett jegyzőkönyvek (helyenként felvilágosító válaszokkal a felvetett kérdésekre), a tárgyalásra kitűzött témákról szóló összefoglaló jelentések, végül a Bureau igazgatójának, Piagetnek sommás jelentése az intézetnek 1936–37. évi működéséről. Ezúttal, tanulságos voltuk miatt, azoknak az ajánlás jellegével bíró határozatoknak (*recommandations*) rövidített közlésére szorítkozunk, amelyeket a Genfben 1937. júl. 19–23-án tartott VI. nemzetközi közoktatásügyi értekezlet a három napirendre tűzött tárgy dolgában elfogadott és az illetékes köröknek, értsd közokt. minisztériumoknak, figyelmébe ajánlott (mellőzve a határozatokat megelőző „Tekintettel a...“ kitételrel ismételődő megokolásokat).¹

1. *Tanfolyagvetet.* 1. Ezen legkényesebb állások betöltésénél felette komoly körültekintéssel kell számbavenni az illetők erkölcsi és érzelmi képességeit. 2. Erre az

¹ Ezeket a Bureau negyedévi Értesítőjének (*Bulletin*) legújabb 1937. évi 4. számában is közlik a 161–66. lapon. Ugyanott, mint rendszeren, számos tanügyi hír a világ minden részéből és a különböző nyelven megjelent újabb pedagógiai munkáknak rövid ismertetése.

alkalmazásra csak azok hivatottak, akik egyrészt kellő fogékonysággal rendelkeznek a nevelés kérdései iránt, másrészt arra kellő gyakorlattal és képesítéssel rendelkeznek (időleges beosztások, felső pedagógiai intézet, összehasonlító neveléstudomány, nemzetközi áttekintés.) 3. A képességre való kiszemelés nem szorítkozhatik csupán a szükséges ismeretekre, hanem számba kell vennie az értelemnek, tapintattal és igazságossággal párosult adminisztratív rátermettséget is. 4. Hivatásuk lényege a gondjukra bízott tanerők megértése, tanácsal való segítése értelmi szabadságuk és kezdeményezési joguk tiszteletben tartása mellett. 5. Hogy megfelelően teljesíthessék hivatásukat és lépést tarthassanak a neveléstudomány fejlődésével, nem terhelendők túl írásbeli munkákkal, ami főleg a középiskolákat illetően más egyénre bízandó, nehogy a fontosabb pedagógiai irányítás kárát vallja. 6. A folytonos haladás érdekében kívánatos, hogy résztvegyenek külön tanfolyamokban és az illető tanintézetek tanerőivel együtt pedagógiai bizottságok munkálataiban. 7. A megtartandó értekezleteken arra kell törekedniük, hogy az egyéni szabadsággal összeegyeztethető egységes felfogást létesítsenek egy-egy intézet tanestületének kebelében. 8. A magánintézetek sajátjuk érdekében és növendékeikre való tekintettel ugyanolyan felügyeletben részesítendőek, mint a nyilvános iskolák. 9. Ahol csak lehetséges, különleges (specializált) tanfelügyeletet kell szerezni. Ilyenek szükségesek a kisdudóvók, továbbképző iskolák, fogyatékosok iskolái, a nagyvárosi elemi iskolák művészeti, testi, kézügyességi és háztartási oktatása számára. A közép- és szakoktatás terén a különleges tanfelügyelet szabályszerű.

II. *Élő nyelvek tanítása.* 1. Az élő nyelvek tanítása a lehetőség szerint az egész vonalon, a szakoktatási- és felső népiskolákban is, kifejlesztendő. 2. Minden tanerő számára meg kellene könnyíteni egy idegen élő nyelv elsajátítását, egyrészt a továbbképzés érdekében, másrészt tekintettel arra az értelmi és erkölcsi haszonra, amellyel egy idegen kultúra ismerete jár. 3. Az élő nyelvek tanításának célja nem pusztán annak gyakorlati ismeretével járó haszon, hanem főleg az idegen kultúrák megismerésével kapcsolatos nevelői érdeklődés fokozása és a népek kölcsönös megértése. 4. Erre való tekintettel az alkalmazandó módszer nem szorítkozhatik egyedül a szó- és írásbeli nyelvkészésre, hanem irányuljon „az emberi személyiség fejlődésére” is. 5. Az élő nyelvek tanítása sem tárgyát, sem módszerét illetőleg nem alkalmazkodhatik a holt nyelvek tanításához: az „alaki” gyakorlatok mellett kellő szerep biztosítandó a nyelv gyakorlati használatának, de még a direkt módszer alkalmazásának is; a magyarázatok és meghatározások anyanyelven adandók meg. 6. A szókincs és a nyelvtani ismeretek mellett kellő súlyt kell vetni a helyes kiejtésre és hangsúlyozásra, aminek érdekében a fonetikai gyakorlatok nélkülözhetetlenek. 7. A szókincs számoljon a szavak közkeletű szerepével és a gyermekek érdeklődésével. 8. A tankönyvek alkalmazkodjanak a növendékek korához és szükségleteihez, szerényebb mértékben öleljék fel a sajátos nyelvi kifejezéseket (idiotizmusok) és a közkeletű nyelvet, továbbá az idegen ország és lakosai szokásainak leírását. 9. A tanárok rendelkezésére kell bocsátani különleges taneszközöket (fali képek, folyóiratok, idegen nyelvű könyvjútemény); előmozdítandó az iskolai tanításon kívül az ifjúsági egyesületekben folyó idegen nyelvű társalgás (ezt a kezdeményezést az illető szaktanár közreműködése nélkül kétes értékűnek tartjuk); szünidei tanfolyamok, tanulócsere, nemzetközi levelezés: megannyi eszköze a nyelvi készség mélyítésének és az idegen ország jobb és közvetlen megismerésének. 10. A tanár szerepének csorbítása nélkül értékesítendő a technikának idevágó újabb vívmányai: idegen országok tájait és életét szemléltető

niéma és hangos filmek, idegen nyelvű gramofónlemezek, a nagyközönség vagy még inkább külön az ifjúság számára készült rádió-előadások (ez utóbbiakat évek óta rendszeresen tartják meg Amerikában.) 11. A sikeres nyelvoktatás különleges feltételei megkívánják a tanulóknak mérsékelt osztálylétszámát.

III. *A pszichológia szerepe a tanító- és tanárképzésben.* 1. A jövő tanerők általános pedagógiai s főleg didaktikai kiképzésükbe szervesen beillesztett alapos pszichológiai előkészítésben részesítendőek. 2. Ez a kiképzés ne szorítkozzék csak az általános lélektanra, hanem egyúttal s főleg ölelje fel a gyermekek és a serdülő kor lélektanát. Ne érje be azzal, hogy a jövő tanerőket bevezesse a különböző tesztek és mérési módszerek alkalmazásába, ami egyébként is fejlett kritikai érzéket és bizonyos tudományos erettségét feltételez — hanem az értelmi és érzelmi, egyéni és társadalmi szempontok figyelembe vételével inkább a gyermek értelmi fejlődésének és szellemi struktúrájának minőleges tanulmányozására irányuljon. 3. A normális gyermekek és serdülők tanulmányozása mellett figyelemmel kell kísérni a nehezen nevelhető és rendellenes gyermekeket, egyéni képességeiket és jellemüket, úgyszintén a különböző környezetben, családokban és iskolákban felnövekvő gyermekeket. 4. A felsorolt területek mindegyikén a pszichológiai előkészítés lényegében a különböző gyermekek értelmi, erkölcsi és társadalmi fejlődésére vonatkozó megfigyelésekből, tapasztalatokból és személyes kísérletekből áll. Mindezek előzzék meg és kísérjék az ex cathedra előadásokat, amelyeket azok híján egyrészt a növendékek nem érthetnének meg kellőképpen, mert nem készítették őket elő arra, hogy közvetlen tapasztalatok alapján foghassák fel a pszichológiai problémák és fogalmak értelmét, másrészt nem volna lehetséges náluk a formulák túlzott jelentőségét is a tények vizsgálatával helyettesíteni. 5. Ezt a pszichológiai kiképzést a jövő nevelőinek olyan korban kell nyújtani amikor szellemi érettségük, általános kultúráltságuk és biológiai készültségük már arra képesítik őket, hogy kellőképpen megértsék azoknak a tapasztalatoknak jelentőségét, amelyekben hivatottak lesznek közreműködni. 6. Ezt a kiképzést olyan tanerőkre kell bízni, akik arra maguk is kellő kiképzésben részesültek és hivatottságukat nem pusztán általános filozófiai kultúrájukkal igazolták be, hanem még inkább a pszichológia tudományos kísérletezésének gyakorlatában és technikájában való jártasságukkal.

Összefoglalva a nemzetközi értekezletnek fent közölt pontokban megnyitvánuló munkásságát, készséggel állapíthatjuk meg annak eredményes voltát. Mindhárom vonatkozásban mintegy magna chartáját kapjuk azoknak a követelményeknek és intézkedéseknek, amelyek a szóban forgó tényezőknek javára szolgálnak és valóra váltásukat lényegesen előmozdítanak. De ugyanolyan tárgyilagossággal feljegyezhetjük azt is, hogy a felsorolt pontokban foglalt kívánalmak egytől-egyik a magyar pedagógiai közvéleményben is helyet foglalnak, sőt jó részük illető intézményeinkben, már meg is valósult. Végül csupán kritikai tisztünknek óhajtunk eleget tenni, amikor egyén felfogásunkból eredő néhány olyan pontot, kívánalmat sorolunk fel, amelyek a kongresszusi határozatokat üdvösen kiegészítették volna. Ilyenek: ad I. Tanfelügyelet Elvként kimondandó, hogy a tanfelügyeletet minden intézetben csakis olyan szakember végezhesse, aki az illető intézetben maga is hosszabb ideig működött és kiváló tevékenységével a megbízatásra rászolgált; ad II. Élő nyelvek tanítása. Nélkülöztük a választ a következő fontos kérdésekre: hány idegen nyelvet taníthatunk egyszerre, milyen időközben következhetik egy újabb nyelv tanítása. modern és klasszikus nyelvek egyidejű tanításának viszonya, problémája; egyazon osztályban kezdők és haladottabbnak csoportos elkülönítése, az írásbeli dolgozatok kérdése (fordítás idegen

nyelvből és nyelvre, önálló dolgozatok), a módszer kérdése: melyik a legelterjedtebb és melyik kecsegtet a legjobb eredménnyel, a nyelvtanítás hármass célkitűzése milyen arányban valósítandó, valósítható meg? ad. III. A pszichológia szerepe. A tanítás és a tanulók érdekében gátat kell emelni az iskola túlságos-elpszichologizálásának (főleg külső részről jövő beavatkozásnak), mert az egyrészt megbéníthatja a tanítás rendes menetét s a kapcsolatos sikert, másrészt alkalmas arra, hogy a gyermekeket bizonyos s éppen nem kedvező egocentrikus irányba terelje.

K. F.

LAPSZEMLE

Magyar Szemle: 1937. 1—12. sz.

Kulturális vonatkozásban főleg a *kisebbségi oktatásügy* rendszeres figyelésével végez érdemes tevékenységet. Az e nemű cikkek írói nem csupán a politikai következtetések szemüvegén-át vizsgálódnak, mert az alkalmoszerű kultúrképekből az utód-államok oktatásügyét teljes terjedelmében összeállíthatjuk. (Moravek Endre: Magyar kultúregyesületek a Felvidéken, Borsody István: Magyarok kultúrája Csehszlovákiában, 1937. 4. sz., Nánay Béla: A jugoszláviai magyar tanügy képe, 1937. 10. sz.) A magyar sorsközösség — iskolai fokon való — tudatosítását a „Napkelet“-ből jólismert *Prahács Margit* hangsúlyozza, aki „*Éneklő ifjúság, iskolai énektanítás*“ címen a zene- és énekművészet magyarelvű (iskolai) berendezésére szólítja fel az illetékes tanügyi szerveket (1937. 8. sz.).

Ugyancsak a közösségi élet felé mutat *Kerék Mihály* tanulmánya (*Egy leányiskola szociális érzéke*, 1937. 11. sz.). Domokos Lászlóné leánygimnáziumában a nevelés szociális tartalmát ismerteti egy „kiállítás“ kapcsán. Sikerült módon szemlélteti a valóban mintaszerű kiállítási anyagot, de kissé mintha valószerűtlenül hatnának sorai ott, ahol a növendékek gyűjtő- és elrendező aktivitását értékeli. Leírása alapján ugyanis a magyarságnak olyan szakszerű „történeti“ szociográfiájával találkozunk, melyre nézve az I—II—III. osztály értelmi szintjét még joggal erőtlennek tarthatjuk.

Áfra Nagy János cikke (*Ifjúságunk a gyakorlati életpályákon*, 1937. 3. sz.) hasonlóként szociális rendeltetésű gondolatok tömegéből épült fel. Értelmiségi ifjúságunknak a gyakorlati életpályák iránt fennálló idegenkedését nem lehet mindég — elnyűtt programm szerint — a társadalmi fogyatékoságérzés valamilyen formájával magyarázni. Tudnunk kell ugyanis azt, hogy a mai magyar ifjúság évjáratai közül éppen a legfiatalabbak (18—24) már nem élnek a gyakorlati életpályák megvetésének légkörében, sőt ellenkezőleg, ezek tekintélyes része hajlandó lenne talán még főiskolai tanulmányairól is lemondani, hogyha az ipari, vagy kereskedelmi életpályáktól kecsegtető anyagi boldogulást remélhetne. Értelmiségi ifjúságunk alsó korhatárának ezt a kétségtelenül reformfelfogását nem szabad ilyen kérdések taglalásánál kifelejtteni, különben téves általánosításra jutunk. *Áfra Nagy János* tanulmánya számos ilyen gondolatot vet fel az olvasóban.

Wagner Ferenc.